

правовими нормами вказує на необхідність постійного діалогу та взаєморозуміння між філософами, юристами та суспільством загалом. Правова система повинна бути відкритою для моральних аргументів і здатною адаптуватися до змін у моральних уявленнях суспільства. Справедливість та етичність мають бути ключовими принципами, які керують формуванням та застосуванням правових норм. Моральні цінності не можуть бути повністю відокремлені від права, оскільки вони впливають на його легітимність та ефективність. З іншого боку, право має свою роль у регулюванні взаємин між людьми та забезпеченні стабільності суспільства.

Література

1. Кушніренко А.В. Проблеми співвідношення права та моралі. Юридичне бюро Кушніренка. URL: <https://jurhelpkorostyshiv.jimdofree.com/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96/%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%973/%D1%81%D1%82%D0-%B0%D1%82%D1%82%D1%96-6/> (дата звернення: 22.04.2024).

2. Крисюк Ю.П. Мораль і право: проблеми співвідношення. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/2208/3/Uzhgor-v19.pdf> (дата звернення: 23.04.2024).

3. Крисюк Ю.П. Мораль і право проблеми співвідношення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2012. С. 67-70.

УДК 321.7 (043.2)

Вержиковська Ю.І., Хубулов І.С., здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Череватюк В.Б., к.і.н., доцент

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО НАРОДОВЛАДДЯ

У науковій літературі по-різному визначають поняття демократії, відзначаючи філософсько-правові та науково-теоретичні визначення даного феномена. Демократія може визначатись як форма політичного режиму, плюралістична організація громадянського суспільства, політичний світогляд, цінність тощо. Сам термін походить із грецької і складається з двох основ «demos»(народ) і «kratos»(влада), які і закладають головний демократичний принцип – «влада народу».

Говорячи про демократію у контексті форми держави варто звернутися до часів афінської демократії. У цьому є певна особливість, тому що афінська та сучасна форми демократії різняться між собою насамперед у визначенні поняття «рівності». На цьому варто наголосити, тому що Афінська держава була рабовласницькою демократією. У

сучасному розумінні поєднання рабовласництва із народовладдям видається неможливим, адже на міжнародному рівні визнано принцип заборони дискримінації, рабства та работоргівлі.

Зокрема, ст. 4 та ст. 7 Загальної декларації прав людини 1948 р. містять положення, які передбачають заборону зазначених вище діянь [1]. Сучасна демократична держава повинна забезпечувати рівність усіх перед законом та надавати рівний доступ усім громадянам до засобів здійснення влади народом. Особлива увага в Афінській державі-полісі приділялась легітимізації влади, тобто визнанню її законності та авторитетності в суспільстві, що було обумовлено як свідомим розумінням громади що влада належить їй самій, тобто усвідомленням народу що саме вони надають певним групам чи індивідам право бути «отримувачами» і «розпорядниками» певних повноважень [2, с. 41-42], так і самим устроєм полісу, бо від рівня легітимності залежали економічне благополуччя, політична стабільність та безпека полісу.

Додадо вагомості фактору легітимізації і те, що в процесі формування народовладдя активно проявлялася боротьба за законність влади між олігархічними, аристократичними та демократичними політичними елітами, що можна простежити в утворенні різноманітних способів узаконення влади: від формування механізмів панування аристократії до формування та проведення демократичних реформ.

Саме у період цієї боротьби небезпека законності влади нависла над демократичним інститутом як постійна потреба в публічному обґрунтуванні права на панування та визнання з боку громадян цієї влади [3, с. 312].

Вирішенням цього питання стало запровадження ostracism, або «суду черепків», що за своєю процедурою був особливим різновидом публічного голосування на Народних зборах. За своєю первинною функцією ostracism був попереджувальним заходом тиранічної узурпації влади, тобто захоплення і концентрації влади в руках індивіда чи групи, шляхом демократичного вигнання впливового політика терміном на десять років. Також ostracism розглядався як один з способів взаємного контролю політиків, а потім і самого народу за владою.

Сучасна демократія має безумовні переваги над іншими формами політичного режиму, оскільки спрямована на забезпечення інтересів населення та являє собою компроміс конфліктуючих суспільних та політичних сил. Однак дослідники виявляють і значну кількість недоліків, які пов'язані з певними факторами. Перш за все, варто зазначити, що більшість інститутів демократії передбачають непостійну, періодичну можливість громадян висловлювати власну волю (наприклад, вибори, референдум, опитування громадської думки тощо) [4, с. 52]. Із цим пов'язана важлива проблема. Демократія може і повинна функціонувати у тому суспільстві, у якому кожен громадянин володіє достатньою

правосвідомістю для реалізації народовладдя. Із цього випливає, що соціум із низьким рівнем правосвідомості виявляється сприятливим для різного роду навіювань, іншими словами - правової демагогії. Маніпуляція правосвідомістю - доволі поширене явище в демократичних державах, особливо під час передвиборчої агітації та агітації напередодні референдумів. Такі маніпуляції здійснюються з метою отримання певними особами / групами осіб бажаного результату [5, с. 66]. У контексті виборів, як було зазначено раніше, ця проблема тісно пов'язана із їх періодичністю, адже у даному випадку індивід приймає рішення, базуючись не на раціональних переконаннях і суспільних потребах, а короточасних інтересах виборця, сформованих на основі імпульсивних вражень [4, с. 52].

В тому числі треба зазначити, що суттєвим недоліком форм безпосередньої демократії є її неспроможність вирішення питань оперативного характеру в надзвичайних обставинах [6, с. 3]. Певні бюрократичні процедури передбачають поетапне проходження утвердження рішення, тож, навіть ухвалення рішення у найкоротший час може займати забагато часу для того, щоб вирішити питання оперативно, тому ця справа належить державним інституціям, які наділені повноваженнями, але фактичне постійне посилення ролі представницьких органів робить процедуру виборів і референдуму функціонально неспроможною належним чином впливати на процеси формування та діяльності цих самих представницьких органів.

Тенденція на переваги сили представницьких інститутів над прямим народовладдям небезпечна за умов зростання і поглиблення превалювання, для демократії тим, що спричиняє концентрацію владних повноважень в апараті публічної влади і призвести до відчуження народу [7, с. 3], зниження рівня довіри громадян до державних органів і органів місцевого самоврядування, що призведе до поглиблення в суспільстві тенденції правового нігілізму та відчуження не тільки законодавчих а й суспільних норм як таких регуляторів суспільства.

Література

1. Загальна декларація прав людини: Декларація, Міжнародний документ від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
2. Яковлева Л.І. «Дамоклів меч» влади: чинники легітимності в античних Афінах. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2018. Вип. 2 (38). С. 40-45. URL: <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/152902/152000>.
3. Поліщук А.С. Остракізм як соціально-комунікаційна технологія та її відображення у «Вершниках» Арістофана. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2022. № 23. С. 309-324. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.23.12.2022.50>.
4. Андрійчук Т. Сучасна демократія: проблеми та перспективи розвитку. *Політичний менеджмент* № 4-5, 2012. С. 50-57. URL: <https://ipiend.gov.ua/wp->

content/uploads/2018/08/andriichuk_suchasna.pdf.

5. Макарова О.В. Форми прояву деформації правосвідомості населення України. *Часопис Київського університету права*, 2009. С. 66-70. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/24285/12-Makarova.pdf>.

6. Глухачов Є.Ф. Народна законодавча ініціатива в контексті вдосконалення механізму здійснення народовладдя в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2009. Вип. 4 (27). URL: http://www.irbis-nbuiv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuiv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Trpu_2009_4_48.pdf.

7. Маркова А.О., Москалюк О.В. Переваги та недоліки інституту референдуму. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 30, т. 1. С. 81-84. URL: [http://www.irbis-nbuiv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuiv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/nvuzhpr_2015_30\(1\)_21.pdf](http://www.irbis-nbuiv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuiv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/nvuzhpr_2015_30(1)_21.pdf).

УДК 342.922 (477)(043.2)

Гельвельчук К.О., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Швачка В.Ю., к.ю.н., доцент

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА ОСОБИ НА СУДОВИЙ ЗАХИСТ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ще з 2014 року частина українських судів зіткнулись із значними труднощами при виконанні своїх основних обов'язків, зокрема вимушені були працювати під постійними артобстрілами, що ставило під загрозу життя персоналу та їх відвідувачів.

З початком повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України, проблем, що пов'язані з діяльністю судових інстанцій стало ще більше.

За результатами проведеного Українською Гельсенською спілкою з прав людини дослідження було встановлено, що основними проблемами, які перешкоджають нормальній роботі судових інстанцій є: проблеми з електропостачанням судових установ (30%); повітряна тривога, в тому числі неможливість потрапити до приміщення суду, зриви судових засідань, які вже розпочалися (25%); системні проблеми з електрикою у судових установах з одночасними повітряними тривогами (20%); неможливість зв'язатися телефоном з працівниками апарату та канцелярії суду (15%); неповідомлення про судові засідання внаслідок проблем роботи Укрпошти та мобільного зв'язку (5%); не працював сайт «Судова влада» (5%) [5].